

مقایسه تأثیر روش آموزشی آزمون‌محور در مقایسه با روش آموزشی نیمه‌حضوری بر پیشرفت تحصیلی، رضایت‌مندی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری درس روان‌شناسی دانشجویان دانشگاه پیام‌نور خرم‌آباد

دکتر مجید جاوری*

نوش‌آفرین صفری**

محمد اکبری بورنگ***

چکیده

نظام آموزش از راه دور، نظام نوینی است که کشورهای مختلف، بنا به مقتضیات محلی، فرهنگی و اجتماعی خود از آن در رشته‌ها و سطوح مختلف آموزشی بهره‌مند شده‌اند. موضوع کیفیت آموزشی فراگیران آموزش از راه دور، از مسائل مهم و مورد بحث متولیان است. هدف از این پژوهش، بررسی تأثیر روش آموزشی آزمون‌محور در مقایسه با روش آموزشی نیمه‌حضوری بر پیشرفت تحصیلی، رضایت‌مندی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری دانشجویان دانشگاه پیام‌نور است.

این پژوهش، به روش آزمایشی بر روی دانشجویان رشته‌های علوم تربیتی و روان‌شناسی، واحد درسی روان‌شناسی عمومی در دو گروه روش آموزشی نیمه‌حضوری و روش آموزشی آزمون‌محور دانشگاه پیام‌نور مرکز خرم‌آباد انجام شده است. حجم نمونه مورد مطالعه در این پژوهش شامل ۷۸ نفر، ۴۲ نفر گروه نیمه‌حضوری و ۳۶ نفر گروه آزمون‌محور بودند که با روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شده‌اند. گردآوری داده‌های مورد نیاز این پژوهش با استفاده از پرسشنامه (رضایت‌مندی، صرفه‌جویی در زمان)، و نمره درس روان‌شناسی عمومی انجام شده است.

تحلیل داده‌های پژوهش با استفاده از آزمون t مستقل با سطح معناداری $P < 0.05$ انجام شد. بررسی‌های به عمل آمده نشان می‌دهد که دانشجویان آزمون‌محور نسبت به دانشجویان نیمه‌حضوری دانشگاه پیام‌نور با پیشینه ضعیف‌تری وارد دانشگاه می‌شوند که این امر در نمرات پایان ترم آنان نیز تأثیر گذاشت و دانشجویان نیمه‌حضوری نمره تحصیلی بالاتری داشتند، همچنین بین این دو روش آموزشی از نظر رضایت‌مندی تفاوت معناداری مشاهده نشد، اما به لحاظ صرفه‌جویی در زمان یادگیری میان دو روش آموزشی تفاوت معناداری در سطح ($p < 0.01$) مشاهده شد.

واژگان کلیدی: آموزش از راه دور، روش آموزشی نیمه‌حضوری، روش آموزشی آزمون‌محور، پیشرفت تحصیلی، رضایت‌مندی، صرفه‌جویی در زمان یادگیری

* استادیار دانشگاه پیام‌نور استان لرستان (مسئول مکاتبات: majid_javari@yahoo.com)

** کارشناس ارشد تکنولوژی آموزشی، عضو هیئت علمی دانشگاه پیام‌نور (safari419@gmail.com)

*** دانشجوی دکتری برنامه‌ریزی درسی دانشگاه فردوسی مشهد (akbaryborng2003@gmail.com)

مقدمه

جهان امروز، جهان پیچیده و متفاوتی است. دوران نوین، پرهیجان و چالش‌انگیزی آغاز شده است. دورانی که فناوری اطلاعات و ارتباطات موجبات تغییر شیوه‌ها، اصول تفکر، رفتار بشری، اقتصاد، سیاست، فرهنگ و نوع آموزش‌های آن را فراهم کرده است. این تغییرات و پیشرفت‌ها نه تنها روی جنبه‌های زندگی اجتماعی تأثیر می‌گذارد، بلکه تغییرات اساسی در مفاهیم و رویکردهای فرایند آموزش ایجاد کرده‌اند. یکی از این مفاهیم و رویکردها، ظهور آموزش‌های باز و از راه دور است (جوتکین^۱، ۲۰۰۶).

آموزش از راه دور عبارت است از فرایند آموزش بین دو قشر معلم و فراگیر که از نظر مسافت فیزیکی از همدیگر جدا شده‌اند. آموزش از راه دور از طریق کنفرانس‌های صوتی از راه دور، ایمیل و کارکرد آنها انجام می‌گیرد، بر یادگیرنده به عنوان فرایندی مشارکتی، فعال و خودراهبر^۲، که آموزشگر را به عنوان تسهیل‌کننده و راهنما می‌داند تا انتقال‌دهنده دانش تمرکز می‌کند (ایسمان^۳، ۲۰۰۴). این نوع آموزش ظرفیت و توانایی برای رشد و توسعه کیفیت آموزش را در آموزش عالی دارا می‌باشد (اموتابی^۳، ۲۰۰۳) و آموزش فارغ از زمان و مکان را، بدون صرف هزینه زیاد به متقاضیان ارائه می‌دهند (جوتکین^۴، ۲۰۰۶، ایسمان^۴، ۲۰۰۴، جانستون و همکاران^۵، ۲۰۰۵، سام^۶ و همکاران^۳، ۲۰۰۳، فیش^۷ و همکاران^۲، ۲۰۰۲) همچنین به فراگیران فرصت می‌دهند که بر طبق آهنگ و سبک یادگیری خودشان کار کنند. انعطاف‌پذیری از جنبه‌های مهم این سبک یادگیری است که اجازه می‌دهد بین زندگی خانوادگی و زندگی کاری تعادل برقرار کنیم (باسوم و همکاران^۸، ۲۰۰۷).

آموزش از راه دور از ابتدا تاکنون دچار تغییر و تحول شده و با گذشت زمان به شکل‌های گوناگونی درآمده است. از ایمیل سطحی به سیستم‌های الکترونیکی و تغییر تدریجی آموزش مکاتبه‌ای به آموزش از راه دور اتفاق افتاده است (فریتج^۹، ۲۰۰۲). یکی از روش‌های پذیرش دانشجو در دانشگاه پیام نور، آموزش به سبک آزمون‌محور ۱۰ است. دوره آزمون‌محور سبکی از آموزش از راه دور با پشتیبانی رسانه‌های صوتی و تصویری است. در این رابطه، داوطلب از طریق شرکت در آزمون

1. Gultekin
2. Self-direct
3. Amutabi
4. İsman
5. Johnston et al
6. Sam et al
7. Benbunan-Fich et al
8. Bosom et al
9. Fritsch
10. Based – examination

سراسری و یا شرکت در دوره فراگیر دانشگاه و با اخذ حد نصاب لازم به عنوان دانشجو پذیرفته می‌شود. کلیه مراحل مدیریت آموزشی دانشجو به صورت غیرحضوری و از طریق یک سازمان مدیریت الکترونیک تحت عنوان «مرکز پیشرفته آموزش از راه دور» به صورت متمرکز و در بستر فناوری اطلاعات ارائه می‌شود؛ به عبارت دیگر، کلیه دانشجویان دوره آزمون محور در سراسر کشور، دانشجویان مرکز پیشرفته آموزش از راه دور خواهند بود و با پیشرفته‌ترین ابزارهای فناورانه، خدمات رسانی خواهند شد. به این ترتیب کلیه مراحل پذیرش و ثبت نام، انتخاب واحد و پرداخت شهریه دانشجو به صورت مجازی (از طریق اینترنت و یا تلفن) انجام می‌گیرد؛ همچنین کلیه خدمات پشتیبانی تحصیلی (اداری، آموزشی، پژوهشی، ...)، از طریق خدمات تلفنی، فکس، ایمیل، پیامک، رادیویی، تلویزیونی، پست، روزنامه‌ای، مجله‌ای و ... به صورت مرحله به مرحله انجام می‌گیرد. بدیهی است که موضوع کیفیت آموزشی فراگیران آموزش از راه دور از مسائل مورد بحث دست‌اندرکاران امور آموزشی است. رویکرد به آموزش از راه دور، با توجه به ضرورت‌های آموزشی در کشورها شکل گرفته است؛ بررسی‌ها نشان می‌دهد که این پدیده، ابتدا برای آموزش‌های مذهبی و دینی مورد استفاده کشیشان و مروجان دینی قرار می‌گرفته است (طالب زاده، ۱۳۸۶).

اگرچه بسیاری از استادان، دانشجویان و سایر مردم اعتقاد دارند که آموزش از راه دور در مقایسه با آموزش سنتی در درجه دوم اهمیت قرار دارد (مورا، ۱۹۸۶)، اما نتایج نتایج برخی پژوهش‌ها نشان داده است که نظام آموزش از راه دور، ضمن اینکه قابلیت خاصی در فراگیر کردن آموزش دارد، امکان دریافت خدمات آموزشی را برای توده وسیع‌تری از مردم فراهم می‌آورد. چنانچه این نظام با رعایت اصول یادگیری از راه دور، برنامه‌ریزی و اجراء شود، در مقایسه با آموزش حضوری اگر در سطحی بالاتر نباشد، به لحاظ کیفیت آموزشی با آن هم‌سطح خواهد بود (فراهانی، ۱۳۸۰).

با توجه به پژوهش‌های انجام شده می‌توان نتیجه گرفت که عملکرد تحصیلی فراگیران در نظام آموزش از راه دور که بر اصول یادگیری، طراحی آموزشی و لحاظ ماهیت دانشجو محور نظام آموزش از راه دور برنامه‌ریزی شده‌اند و از منابع کافی و رسانه مناسب در آموزش بهره‌مند شده‌اند در مقایسه با فراگیران نظام حضوری در سطح قابل قبولی بوده است.

حال این سؤال برابمان پیش می‌آید که دو شیوه آموزشی (نظام آموزشی نیمه‌حضوری و آموزش آزمون محور) چه تأثیری بر پیشرفت تحصیلی، رضایت‌مندی و فرصت یادگیری فراگیران می‌گذارند؛ بنابراین، پژوهش با هدف بررسی تأثیر این دو شیوه آموزشی، بر پیشرفت تحصیلی، رضایت‌مندی و فرصت یادگیری طراحی و اجراء شد.

تعریف مفاهیم تحقیق

الف) تعاریف نظری

- روش آموزشی آزمون محور: روش آموزشی آزمون محور سبکی از آموزش از راه دور با پشتیبانی رسانه‌های صوتی و تصویری است.
- روش آموزشی نیمه‌حضوری: روش آموزشی در دانشگاه پیام نور است که دانشجویان به سبک کلاس‌های سنتی (استفاده از روش سخنرانی) در کلاس درس حضور پیدا می‌کنند با این تفاوت، نصف زمان کلاس‌های کاملاً حضوری برای آنان در نظر گرفته شده است. در واقع، نوعی از آموزش است که در آن دانشجو و استاد در ساعات و زمان مشخصی سر کلاس حاضر می‌شوند و به آموزش و یادگیری می‌پردازند (شعبانی، ۱۳۸۳).
- رضایت‌مندی: میزان لذت یا خردسندی است که یادگیرنده از فعالیت‌های آموزشی که انجام می‌دهد دارد، احساسی که شخص هنگام رسیدن به اهدافش پیدا می‌کند (شعاری نژاد، ۱۳۷۵).
- صرفه‌جویی در زمان یادگیری: میزان زمانی که صرف یادگیری مطالب آموزشی می‌شود.

ب) تعاریف عملیاتی

- روش آموزشی آزمون محور: در این پژوهش، روش آموزشی آزمون محور، به محیطی اشاره دارد که در آن محیط، دانشگاه پیام نور با پشتیبانی رسانه‌های صوتی و تصویری برای هریک از دروس رشته‌های مختلف از جمله درس روان‌شناسی عمومی تدارک دیده شده است و در آن دانشجویان تمام مطالب را از طریق شبکه آموزش و اینترنت دریافت می‌نمایند.
- روش آموزشی نیمه‌حضوری: در این پژوهش، آموزش نیمه‌حضوری، کلاسی مشتمل بر ۴۵ نفر دانشجو که شش جلسه دو ساعته را با حضور استاد، در کلاس درس و در طول یک ترم تحصیلی برگزار می‌کنند.
- رضایت‌مندی: نمره‌ای است که آزمودنی‌های ما از پرسشنامه سنجش رضایت‌مندی (شامل هشت سؤال) به دست می‌آورند.
- صرفه‌جویی در زمان یادگیری: نمره‌ای است که آزمودنی‌های ما از پرسشنامه سنجش صرفه‌جویی در زمان یادگیری (شامل ۱۳ سؤال) به دست می‌آورند.

ادبیات پژوهش

قربانی (۱۳۷۵) در پژوهش خود در ارتباط با یادگیری و آموزش‌های حضوری و از راه دور نشان داد در دوره‌های بزرگسالی در صورتی که منابع و مآخذ مورد استفاده خوب تدوین شده باشد آموزش از راه دور می‌تواند در سطح آموزش حضوری مؤثر واقع شود؛ حتی گاهی مطالعه مستقل و فراگیر محور^۱ به دلیل اینکه یادگیرنده را به تفکر وادار می‌کند، می‌تواند بر آموزش حضوری برتری داشته باشد.

نتایج پژوهش سیفی (۱۳۸۰)، رضا چگنی (۱۳۷۸)، کریم‌زاده شیرازی (۱۳۷۲) نشان داد که روش آموزش غیرحضوری (خودآموزی) بر روش آموزش حضوری (سخنرانی سنتی) برتری دارد، و میزان یادگیری گروه آموزش از راه دور نسبت به آموزش سنتی بیشتر است.

فراهانی (۱۳۸۰) نیز در پژوهش خود نشان داد که دانشجویان نظام آموزش از راه دور با پیشینه علمی ضعیف‌تر وارد دانشگاه می‌شوند اما به رغم بالاتر بودن نمرات رفتار ورودی دانشجویان حضوری، دانشجویان نظام از راه دور در دروس نظری با ماهیت علوم انسانی و علوم پایه نسبت به گروه حضوری عملکرد تحصیلی بالاتری داشته‌اند. فراهانی (۱۳۸۰) نشان داده است که به طور کلی مطالعه مستقل و خودآموزی در یادداری دانش‌آموختگان مؤثر است و کسانی که تحت این شیوه آموزش دیده‌اند نسبت به گروه حضوری سطح یادداری بالاتری دارند.

بهادرانی (۱۳۸۵) در پژوهش خود با عنوان «اثر بخشی سه شیوه تدریس آن‌لاین، حضوری و تلفیقی، به دانشجویان پزشکی نشان داد که ترکیب آموزش‌های آن‌لاین و راهنمایی‌های حضوری می‌تواند مؤثر باشد، اما از نظر رضایت‌مندی بین سه شیوه آموزشی تفاوت معناداری به دست نیامد.

صفایی (۱۳۸۵) در پژوهش خود که یادگیری الکترونیکی را با سنتی مقایسه کرده بود، نشان داد روش یادگیری الکترونیکی بر پیشرفت تحصیلی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری مؤثرتر از روش سنتی است؛ اما پژوهش او تفاوت معناداری را از نظر رضایت‌مندی بین دو گروه نشان نداد.

ذوالفقاری (۱۳۸۶) در پژوهش خود در دو گروه آموزش الکترونیکی و آموزش با روش سخنرانی نشان داد که میزان یادگیری دانشجویان با دو روش مشابه بود اما در آموزش الکترونیک «توانایی استفاده از روش آموزش» و «استقلال در استفاده از این روش» و در روش سخنرانی «تأثیر آموزش بر یادگیری» و «انگیزش» ارجح بودند.

گاریسون^۲ (۱۹۸۷) در تحقیق خود به برتری کیفی آموزش از راه دور نسبت به سایر شیوه‌های آموزشی رشته‌های تحصیلی نظری در مقاطع دانشگاهی اشاره کرد؛

1. Learner directed education

2. Garrison

حتی اگر چنین نباشد دست کم هم سطح با آنها قابل دفاع است. سول^۱ و لیندکوئیست^۲ (۲۰۰۱)، نیز نشان داد، دانشجویانی که در کلاس‌های آنان از نوار ویدیویی و فناوری مبتنی بر وب (از راه دور) استفاده می‌شد میزان رضایت آنان نسبت به کلاس‌های سنتی بالاتر بود.

مونولسکو^۳ و همکاران (۲۰۰۴) در تحقیق خود با عنوان ارزیابی آموزش از راه دور نشان داد که: دانشجویان رضایت زیادی از دوره‌های مجازی داشتند، چه آنانی که در دوره‌های مجازی و چه آنانی که در دوره‌های ترکیبی (مجازی و چهره به چهره) شرکت کرده بودند.

روش پژوهش

این تحقیق یک مطالعه آزمایشی از نوع دو گروهی با پس‌آزمون بود. که در آن دو روش آموزشی آزمون‌محور و نیمه‌حضوری به لحاظ تأثیر در زمان یادگیری، رضایت‌مندی و پیشرفت تحصیلی دانشجویان مورد مقایسه قرار گرفتند. جامعه مورد مطالعه در این پژوهش، کلیه دانشجویان رشته‌های جمع‌علوم تربیتی و روان‌شناسی هستند. حجم نمونه مورد مطالعه شامل ۷۸ نفر، ۴۲ نفر گروه نیمه‌حضوری و ۳۶ نفر گروه آزمون‌محور بودند که براساس جدول مورگان به روش نمونه‌گیری تصادفی ساده انتخاب شدند.

در این تحقیق، گروه آزمایش (آزمون‌محور)، گروه شاهد (نیمه‌حضوری) و متغیر مستقل ما شیوه آموزشی بود. در طول یک ترم تحصیلی گروه آزمایش ما با روش آزمون‌محور و گروه شاهد ما با روش نیمه‌حضوری آموزش دیدند. در انتهای دوره، نمره درس روان‌شناسی عمومی جهت پیشرفت تحصیلی دو گروه در نظر گرفته شد. جهت سنجش رضایت‌مندی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری دو پرسشنامه محقق‌ساخته زیر استفاده شد:

■ سنجش رضایت‌مندی، شامل ۱۳ سؤال،

■ پرسشنامه صرفه‌جویی در زمان یادگیری، شامل هشت سؤال.

این آزمون در مقیاس پنج درجه‌ای لیکرت طراحی شده است. صفایی (۱۳۸۵) آن را در پژوهش خود مورد استفاده قرار داد. (ایشان روایی پرسشنامه را از نظر هفت مدرس بررسی کرد، نظرات آنان نشان داد که تمامی سؤال‌ها می‌تواند رضایت‌مندی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری را اندازه‌گیری کند، پایایی آن در پژوهش ایشان در مورد پرسشنامه رضایت‌مندی و صرفه‌جویی در زمان یادگیری به ترتیب برابر با ۰/۸۸، ۰/۸۴/

1. Sole
2. Lindquist
3. Monolescu

به دست آمد). در این پژوهش، آلفای کرونباخ^۱ در مورد پرسشنامه رضایت مندی و زمان یادگیری به ترتیب برابر ۰/۷۶ و ۰/۷۹ به دست آمد. داده‌های جمع‌آوری شده با استفاده از شاخص‌های آماری نظیر میانگین، انحراف معیار و آزمون t مستقل (با توجه به مقیاس فاصله‌ای بودن اعداد و داشتن توزیع نرمال) با سطح معنی داری $P < 0/05$ ، از طریق نرم‌افزار SPSS پردازش و تحلیل شد.

یافته‌های پژوهش

براساس اطلاعات گردآوری شده مشخص شد که در گروه آزمون محور ۴ نفر مرد که ۱۱/۱ درصد و ۳۲ نفر زن ۸۸/۹ درصد، در گروه نیمه‌حضوری ۶ نفر مرد ۱۴/۳ درصد و ۳۶ نفر زن که ۸۵/۷ درصد را به خود اختصاص داده است. براساس پاسخ‌های ارائه شده میانگین پیشرفت تحصیلی آزمودنی‌ها در گروه آزمون محور برابر با ۹/۳۳ و در گروه نیمه‌حضوری ۱۱/۳۰، میانگین معدل مقطع قبلی در گروه آزمون محور ۱۳/۷۷ و در گروه نیمه‌حضوری برابر با ۱۵/۱۱، میانگین رضایت مندی در گروه آزمون محور برابر با ۳۱/۴۲ و در گروه نیمه‌حضوری برابر با ۳۳/۲۶، میانگین صرفه‌جویی در زمان یادگیری در گروه آزمون محور برابر با ۲۴/۰۳ و در گروه نیمه‌حضوری برابر با ۲۱/۶۲ است.

«بین پیشرفت تحصیلی دانشجویان آزمون محور و نیمه‌حضوری تفاوت وجود دارد»

به منظور بررسی معنادار بودن تفاوت پیشرفت تحصیلی بین دو گروه، از آزمون t مستقل دو دامنه با سطح معناداری $P < 0/05$ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۱) گزارش شده است:

جدول (۱) خلاصه آزمون t مستقل پیشرفت تحصیلی

P	Df	t	SD	MD	پیشرفت تحصیلی
۰/۰۱	۷۶	۲/۵۵	۷۷	۱/۹۷	پیشرفت تحصیلی - نیمه‌حضوری - آزمون محور

همان‌طور که در جدول بالا مشاهده می‌شود، تفاوت میانگین پیشرفت تحصیلی دانشجویان شرکت‌کننده در دو روش آموزشی نیمه‌حضوری با گروه آزمون محور در سطح $p < 0/01$ معنادار است؛ بنابراین، فرضیه ما مبنی بر وجود تفاوت بین دو روش آموزشی آزمون محور و نیمه‌حضوری از نظر پیشرفت تحصیلی تأیید می‌شود و گروه نیمه‌حضوری نمره بالاتری را نسبت به گروه آزمون محور داشتند.

«بین رضایت مندی دانشجویان آزمون محور و نیمه‌حضوری تفاوت وجود دارد»

به منظور بررسی معنادار بودن تفاوت مؤلفه رضایت‌مندی در دو گروه آزمون‌محور و نیمه‌حضوری از آزمون t مستقل دو دامنه با سطح معناداری $P < /0.05$ استفاده شد که نتایج آن در جدول (۲) آمده است:

جدول (۲) خلاصه آزمون t مستقل رضایت‌مندی در دو گروه آزمون‌محور و نیمه‌حضوری

P	Df	t	SD	MD	رضایت‌مندی
۰/۴۶	۷۶	/۷۲	۲/۵۳	۱/۸۵	نیمه‌حضوری - آزمون‌محور

جدول بالا نشان‌دهنده این است که بین دو گروه آزمون‌محور و نیمه‌حضوری از نظر رضایت‌مندی از روش یادگیری تفاوت معناداری وجود ندارد؛ بنابراین، فرضیه ما مبنی بر وجود تفاوت بین دو روش آموزشی آزمون‌محور و نیمه‌حضوری به لحاظ رضایت‌مندی یادگیری رد می‌شود.

«روش آموزشی آزمون‌محور باعث صرفه‌جویی در زمان یادگیری می‌شود»

به منظور بررسی تأثیر روش آموزشی آزمون‌محور بر صرفه‌جویی در زمان یادگیری از آزمون t مستقل یک دامنه با سطح معناداری $P < /0.05$ استفاده شد، که نتایج آن در جدول (۳) آمده است:

جدول (۳) خلاصه آزمون t مستقل صرفه‌جویی در زمان یادگیری در دو گروه آزمون‌محور و نیمه‌حضوری

P	Df	t	SD	MD	صرفه‌جویی در زمان یادگیری
۰/۰۱	۷۶	۱/۹۸	۱/۲۱	۲/۴۱	آزمون‌محور - نیمه‌حضوری

جدول بالا نشان‌دهنده وجود تفاوت معنادار از نظر صرفه‌جویی در زمان یادگیری در دو گروه آزمون‌محور و نیمه‌حضوری است؛ یعنی روش آموزشی آزمون‌محور باعث صرف زمان کمتری برای یادگیری در مقایسه با روش آموزشی نیمه‌حضوری در دانشگاه پیام نور می‌شود.

نتیجه‌گیری

در این مطالعه، مشخص شد که دانشجویان آزمون‌محور با پیشینه ضعیف‌تری نسبت به دانشجویان نیمه‌حضوری وارد دانشگاه می‌شوند؛ که در این پژوهش، از نظر آماری معنادار بود؛ همچنین، از نظر پیشرفت تحصیلی، دانشجویان نیمه‌حضوری میانگین نمره

تحصیلی بالاتری داشتند. این یافته با پژوهش‌های فراهانی (۱۳۸۰) همسو، اما با پژوهش‌های سیفی (۱۳۸۰)، رضا چگنی (۱۳۷۸)، کریم‌زاده شیرازی (۱۳۷۲)، ذوالفقاری (۱۳۸۶)، گاریسون (۱۹۸۷) همسو نبود. از دلایل این امر می‌توان به پیشینه تحصیلی اشاره کرد که دانشجویان نیمه‌حضوری نسبت به دانشجویان آزمون‌محور از پیشینه تحصیلی قوی‌تری برخوردار بودند؛ همچنین، عدم آشنایی دانشجویان با این سیستم آموزشی و عادت به روش‌های سنتی آموزش، که تقاضای دانشجویان آزمون‌محور نسبت به برگزاری کلاس‌ها به صورت حضوری دلیل بر تأیید این امر می‌تواند باشد.

نتایج تحقیق بین دو گروه نیمه‌حضوری و آزمون‌محور هیچ‌گونه تفاوت معناداری را از نظر رضایت‌مندی از روش یادگیری به دست نداد و این نتایج با پژوهش بهادرانی (۱۳۸۵)، صفایی (۱۳۸۵) همسو و با پژوهش‌های ذوالفقاری (۱۳۸۶)، سول و لیندکوئیست (۲۰۰۱)، مونولسکو و همکاران (۲۰۰۴) همسو نبود. پهنای باند موجود در مرکز پیشرفته آموزش از راه دور امکان تبادل اطلاعات را به دانشجویان نداده است و این باعث است تا استفاده از اطلاعات شبکه‌ای با قطع و وصل‌های مکرر همراه باشد و دانشجویان برای استفاده از امکانات سایت با مشکلات متعددی در زمینه انتخاب واحد و گرفتن اطلاعات از سایت مواجه شوند. همچنین نبود دانش و مهارت کافی دانشجویان در زمینه کار با اینترنت و رایانه در جهت بهره‌گیری از اطلاعات موجود بر روی سایت از جمله عوامل دیگر است که روی رضایت آزمودنی‌ها از این نوع آموزش‌ها تأثیر می‌گذارد؛ بنابراین، عدم امکانات مناسب برای ارائه این نوع از آموزش و نداشتن مهارت لازم در زمینه استفاده و به کارگیری فناوری اطلاعات و ارتباطات در دانشجویان آزمون‌محور را می‌توان از دلایل عدم تفاوت معنادار رضایت‌مندی از یادگیری در بین دو گروه دانست. همچنین نتایج نشان داد که روش آموزشی آزمون‌محور نسبت به روش نیمه‌حضوری باعث صرف زمان کمتری برای یادگیری می‌شود که این نتیجه با پژوهش صفایی (۱۳۸۵) همسو بوده است. روش آموزشی آزمون‌محور سبک آموزشی است که در آن دانشجویان بدون هیچ‌گونه محدودیت مکانی و زمانی به یادگیری می‌پردازند به خاطر همین مورد از صرف زمان‌هایی که باید صرف آمدن به دانشگاه و حضور در کلاس شود جلوگیری می‌کند و این منجر به صرفه‌جویی در زمان یادگیری می‌شود.

محدودیت‌ها

مهم‌ترین محدودیت این تحقیق همگن‌سازی گروه‌ها بود؛ چرا که دانشجویان آزمون‌محور از پیشینه ضعیف‌تری نسبت به دانشجویان نیمه‌حضوری برخوردار بودند و این مانع جدی در همگن‌سازی گروه‌ها به شمار می‌رفت؛ همچنین دسترسی محدود به دانشجویان آزمون‌محور از محدودیت‌های دیگر این تحقیق بود.

پیشنهادها

در عصر جدید ارائه آموزش‌های نوین از جمله آموزش‌های باز و از راه دور مورد تأکید است. نظام آموزش از راه دور، ضمن اینکه قابلیت خاصی در فراگیر کردن آموزش دارد، امکان دریافت خدمات آموزشی را برای توده وسیع‌تری از مردم فراهم می‌آورد، چنانچه این نظام با رعایت اصول یادگیری از راه دور برنامه‌ریزی و اجراء شود در مقایسه با آموزش حضوری اگر در سطحی بالاتر نباشد، به لحاظ کیفیت آموزشی می‌تواند هم‌سطح با آن قابل دفاع باشد.

پیشنهادهای زیر در جهت بهبود آموزش‌های نوین از جمله آموزش به سبک آزمون‌محور در دانشگاه پیام نور توصیه می‌شود:

۱. برنامه‌ریزی در جهت ارتقای کیفیت آموزشی فراگیران با تأکید بر بهینه‌سازی و بهره‌مندی از رسانه‌ها،
۲. فراهم آوردن منابع اطلاعاتی قوی برای دانشجویان از قبیل کتابخانه‌های الکترونیکی و دسترسی به سایت‌های معتبر علمی،
۳. طراحی یک نظام پشتیبانی فنی و تربیت یک گروه تکنیسین برای نگهداری و تعمیر اشکالات فنی پیش‌آمده در سیستم،
۴. توسعه زیرساخت‌های مخابراتی و تجهیزاتی،
۵. آشنایی با فناوری اطلاعات، به ویژه اینترنت، به عنوان یک درس پیش‌نیاز برای دانشجویان آزمون‌محور دانشگاه پیام نور،
۶. توسعه زیرساخت‌های فرهنگی در جهت آشنایی جامعه، مسئولان، خانواده‌ها با سیستم آموزش از راه دور.

منابع

- بهدارانی، مهناز؛ یوسفی، علیرضا؛ چنگیز، طاهره (۱۳۸۵). اثربخشی سه شیوه تدریس مدلاین به دانشجویان پزشکی: آموزش آنلاین، حضوری و تلفیقی. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، پیاپی ۱۶.
- ذوالفقاری، میترا؛ مهرداد، ندا؛ پارسایکتا، زهره؛ سلمانی باروق، نسرین؛ بحرانی، ناصر (۱۳۸۶). تأثیر دو روش آموزش الکترونیک و سخنرانی بر یادگیری درس بهداشت مادر و کودک دانشجویان پرستاری. مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی، دوره ۷، شماره ۱.
- رضیچگنی، یوسف (۱۳۷۸). بررسی راهبردهای عملی استفاده از آموزش از راه دور برای نوسوادان بزرگسال دوره پایانی مناطق تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته آموزش بزرگسالان، دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- سیفی، محمد (۱۳۸۰). یادگیری مستقل در دانشگاه پیام نور. مجموعه مقالات دومین کنفرانس آموزش باز و از راه دور، دانشگاه پیام نور.
- شعاری نژاد، علی اکبر (۱۳۷۵). فرهنگ علوم رفتاری. تهران، انتشارات امیر کبیر.
- شعبانی، حسن (۱۳۸۳). روش‌ها و فنون تدریس (مهارت‌های آموزشی و پرورشی). تهران: انتشارات سمت.
- صفائی، فاطمه (۱۳۸۵). تأثیر *E-Learning* بر پیشرفت تحصیلی دانشجویان دانشگاه‌های تهران. پایان نامه کارشناسی ارشد رشته تکنولوژی آموزشی، دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی تهران.
- طالب‌زاده، محسن، حسینی، سید علی (۱۳۸۶). آموزش از راه دور: رهیافتی نوین در آموزش و پرورش ایران بررسی اثربخشی مراکز آموزش از راه دور و برنامه‌های آموزشی و درسی آنها در مقاطع متوسطه سال تحصیلی ۸۵-۸۴ کل کشور. فصلنامه نوآوری‌های آموزشی، سال ششم، شماره ۱۹.
- فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۰). بررسی هزینه‌ها و مقایسه کیفیت آموزش تربیت بدنی در نظام آموزش باز و از راه دور. حرکت، شماره ۸.
- فراهانی، ابوالفضل (۱۳۸۰). خودآموزی و مطالعه مستقل و نقش آن در یادداری دانش‌آموختگان تربیت بدنی. حرکت، شماره ۱۰.
- قربانی، رشید (۱۳۷۵). بررسی تأثیر آموزش غیرحضوری و مقایسه آن با آموزش حضوری در موفقیت تحصیلی دانش‌آموزان بزرگسال. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشکده علوم تربیتی، دانشگاه تهران.
- کریم‌زاده شیرازی، کامبیز (۱۳۷۲). بررسی مقایسه‌ای تأثیر روش‌های آموزشی حضوری و غیرحضوری با محتوای آموزش بهداشت در بازآموزی مریبان بهداشت مدرس شهرستان شیراز. پایان نامه کارشناسی ارشد علوم بهداشتی، دانشگاه تربیت مدرس.

- Amutabi, M. N. & Oketch, M. O. (2003). Experimenting in distance education: the African Virtual University (AVU) and the paradox of the World Bank in Kenya. *Elsevier Science Ltd*, Vol. 23, Issue 1, Pages 57-73.
- Benbunan-Fich, R. & Roxanne Hilt, S. (2002). *Correlates of Effectiveness of Learning Networks: The Effects of Course Level, Course Type, and Gender on Outcomes*. Proceedings of the 35th Hawaii International Conference on System Sciences.
- Bosom, Á., Fernández, E., José Hernández, M., García Francisco, J. & Seoane, A. (2007). Excellence in Virtual Education: The Tutor Online Approach. *Journal of Cases on Information Technology*, Vol. 9 (2), PP 61-74.
- Fritsch, H. (2002). Distance Education. *Elsevier Ltd*. Available online 2002, PP. 3781-3784.
- Garison, D. R. & Shale, D. (1987). Mapping the boundaries of distance education; problems in defining the field. *The American journal of distance education*, Vol. 1 (1), pp 7-13.
- Gultekin M. (2006). Using of distance education approach in training: university open educational model. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, January 2006, ISSN: 1303-6521, Vol. 5, Issue 1, Article 11.
- İsman A. (2004). The evaluation of Students' Perceptions of Distance Education. *The Turkish Online Journal of Educational Technology-TOJET*, July 2004, ISSN:1303-6521, Vol. 3, Issue 3, Article 8.
- Johnston, J. & Killion, J. & Oomen, J. (2005). Student satisfaction in the virtual classroom. *The internet Journal Of Allied Health Sciences and Practice*, A Peer Reviewed Publication of the college of Allied Health & Nursing at Nova Southeastern University. Vol. 3, No. 2, ISSN 1540-580X.
- Monolescu, D. & Schiter, C. & Greenwood, L. (2004). *The Distance Education Evaluation: Issues and case studies*. Information science publishing, USA.
- Moor, M. (1986). Self-directed learning and distance education. *Journal of distance education*, Vol. 1 (1), pp. 7-24.
- Sam Hong, K. & Wing lai, K. & Holton, D. (2003). Student satisfaction and perceived learning with a web-based course. *Educational technology & society*, Vol. 6 (1), ISSN 1436-4522.
- Sole, M. L. & Lindquist, M. (2001). Enhancing Traditional, Televised, and Videotaped Courses with Web-based Technologies' Comparison of Student Satisfaction. *NURSING OUTLOOK*, 49, 32-7.